

Cvrčanje

Govor na odprtju razstave Anje Jerčič *Obrobja* v ljubljanski galeriji Generali,

18. IX. 2024

Ko sem razmišljal, kako začeti ta nagovor, sem ob listanju knjige Tomaža Šalamuna *Maske* naletel na te verze, v katerih sem začutil neko korespondenco s tu razstavljenimi slikami:

Smejte se!
Skozi Tisoč in eno
noč vidim zelje.
Mráz prihaja od oblakov.

V Šalamunovi poeziji sicer večkrat najdemo zelje, tudi kot sopostavljanje človeških in zeljnatih glav ali pa kot evokacijo smrti v verzu »Uleči se na modro zelje«. V teh verzih, ki sem jih prebral, pa se to zelje na enigmatičen način poveže z nekimi davnimi pripovedmi in obenem s konkretnim trenutkom neke pokrajine – in to zelje se prek mraza dotika oblakov, to zelje je v središču enigmatičnega spleta, ki v tem mrazu učinkuje veselo, izvablja smeh.

Te čudovite slike Anje Jerčič Jakob, katerih rizomske vizualne strukture se ves čas povezujejo z rastlinskim svetom, motivno pogosto vizualizirajo razpadajoče zeljne glave in druge pridelke, ki so ostali na poljih, potem ko je bila večina pridelkov pobrana. Torej se dogajajo na soroden način, ne bi pa rekel, da kličejo k smehu, čeprav so to radostne, ekstatične slike ravno prek evokacije razpadanja, ki se stopnjuje v prerajanje. Ko stojimo pred njimi, se znajdemo v spletu skrivnostnih povezav, ki jih te vehementne, energijsko močne podobe ob srečanju s sabo prikličejo na zelo visceralen način. Posebej lahko občudujemo, kako zna slikarka na ta platna priklicati živost. Motivi bi sami po sebi včasih lahko učinkovali skoraj morbidno; ko sem se z njo o njih pogovarjal v njenem ateljeju, je sama uporabila to besedo. Spet drugi motivi kažejo nekaj, čemur navadno ne pripisujemo vrednosti – to nakazuje že naslov cikla *Plevel*, celotna razstava pa je naslovljena *Obrobja*. Slikarka pa s svojim za vse skrivnosti sveta

odprtim čudenjem odkriva pomembnost tistega, kar se nam pogosto zdi brez pomena, živost tega, kar imamo za razpadanje, centralnost tega, kar imamo za obrobno. Ta ekstatična ljubezen do odpadlega, odmrlega ali pa na nezaželen način živega, ta ekstatična ljubezen do zavrženega, prezrtega in obrobnega me spominja na evangeljske besede: »Kamen, ki so ga zidarji zavrgli, je postal temeljni kamen.« Umetnica z izjemno pozornostjo na tisto, kar se večini ljudi ne zdi vredno pozornosti, s slikarsko alkimijo spreminja razpad v življenje na višji ravni. Njeno slikarstvo se ves čas dogaja kot čarovnija. Njene slike so polne notranjih napetosti, ki jih stopnjuje tudi to, da uporablja dispartne tehnike, takšne, ki se na prvi pogled med sabo izključujejo. Posebej me je ganilo, ko je povedala, da je pri slikanju uporabljala tudi zavržene hčerkinе voščenske.

Ta živost se približuje nečemu, kar slikarka sama imenuje cvrčanje. Ko sem jo obiskal v ateljeju, mi je rekla, da se ji zdi, da slike kar malo cvrčijo.

To je najlepša oznaka. Lepša od kakšnih umetnostnozgodovinskih umestitev. Kako iz slike priklicati cvrčanje. Če se spomnite sekvence malo pred koncem filma *Nostalgija* Andreja Tarkovskega: kako neki star človek, ki ga imajo ljudje za čudaka, s spomenika Marka Avrelija na rimskem Kapitolu vzklika besede o tem, kako smo izgubili živost in senzibilnost za živost, kako se mora cvrčanje vrniti v naša ušesa.

Te slike vračajo to senzibilnost, te slike nam, če znamo slišati, prinašajo cvrčanje.

Te slike so narejene po *all-over* principu, kot ga je uveljavil ameriški abstraktni ekspresionizem, in dejansko učinkujejo na ta »abstraktni« način, ampak obenem lahko v njih prepoznam zelo konkreten utrip konkretne lokacije. Slučajno stanujem zelo blizu slikarke in dobro poznam to obrobje Ljubljane, to območje okoli Savelj, za katero je že vsaj kakšni dve stoletji emblematično zeljarstvo. Slikarka pravi, da zavestno slika tisto, kar jo zaznamuje v bližnjem okolju. Ko smo v pogovoru sedeli v njenem ateljeju, se je pridružil umetnik Samo in razlagal sem o tem, kako je tudi rod Riharda Jakopiča izšel iz teh zeljarskih krajev, ter sem mu obljubil, da bom v tem govoru rekel tudi kakšno besedo na temo *Rojstvo slovenskega slikarstva iz duha zeljarstva*. V pogovoru pa smo prišli tudi do zelja, ki ga je nekoč v okviru beneškega bienala v neki stari beneški cerkvi gojil Jože Barši.

Ampak v tem pogovoru mi je bilo najbolj zanimivo, ko sem odkrival, kakšne asociacije se ljudem ob teh slikah prebujajo. Nekje od daleč so priplavale stare razglednice iz časa prve svetovne vojne, na katerih so bili upodobljeni dojenčki, ležeči na zeljnih glavah – takrat je bilo polno sirot in sirotišnice so imele veliko dela z iskanjem ljudi, ki bi posvojili dojenčke, in so tiskale take razglednice ... Tako so se te zeljne glave povezale tudi s težkimi zgodovinskimi spomini, priklicale so izgubljene podobe – ampak ko se soočimo z resnično močjo slikarstva, ni nobena podoba izgubljena.

Na tej razstavi so predstavljeni trije cikli. *Plevel, Glave, Slivnik*. Slivnik pomeni nasad sliv. Slike iz tega cikla so najbolj vesele, v njih se še na poseben način oglašča cvrčanje.

Če sem začel s poezijo, naj ta nagovor v čast tem slikam s poezijo še končam. Prebral bom pesem Maa Cetunga *Sliva* iz leta 1962, ki jo je prevedel Vitomil Zupan:

Veter in dež sta spremljala pomlad pri odhodu ...
brezumen sneg jo pozdravlja pri novem prihodu;
na skalnih pobočjih visijo debeli skladi ledu;
in vendar prav tam – vejica cvetna
svoje čare razkriva.

Ne postavlja se v tekmo s pomladjo,
nosi samo sporočilo o njenem prihodu.
Počakala bo, da se gorske cvetlice zablešče v vsem sijaju,
potem se bo sredi njih tudi ona smehljala.

Miklavž Komelj